

הדוניזם, חופש ומאבק: אווה אילוז

ב-8 ביולי פירסמה מיה סלע ב"הארץ" ראיון ארוך עם הסופרת הצעירה ג'וליה פרמנטו, שברומן הראשון שלה, "ספארי", הופכת להיות, אם לא הנציגה של דורה, לפחות לאחת המתעדות שלו. לפי הראיון, ספר הביכורים של פרמנטו מציג טיפוס חדש של אשה ישראלית, המודעת מאוד למראה שלה, אוהבת אופנה, קונה אך ורק מותגים ונהנית משפע של יחסי מין מזדמנים. "סקס, צרכנות ואהבה עצמית" הם מאפייניו של הדור הצעיר החדש הזה, של נשים וגברים ש"לא שמים זין", מזיינים בכמויות, צורכים פורנו, שותים עד עילפון חושים ותופשים את הפוליטיקה, אם בכלל, כסכסוך צרכני.

מצד אחד, קשה למתוח ביקורת על הניהיליזם של הדור שמתארת פרמנטו. קשה לבקר את הצלילות הקרה של הצעירים, שבזים למדינה שדאגה להם כה מעט. קשה לבקר את האינסטרומנטליזם האכזרי ששורה בעולמה של פרמנטו ובחלקים נרחבים בחברה הישראלית, כי הוא נראה כתגובה השפויה היחידה לאופן שבו דורות של צעירים שהקריבו את עצמם נוצלו בידי קולקטיבים כמו המדינה לחיזוק הסכמים קואליציוניים ומדיניות התאבדותית.

אולם הדקדנטיות של הדור הצעיר מייצרת הבלים משלה. בני דורה של פרמנטו חווים חופש חסר תקדים. אולם לחופש שלהם משמעות שונה מזאת שהיתה לבני הדורות שלאחר מלחמת העולם השנייה, שניהלו מאבקים מפוארים לשחרור של קבוצות שונות, נטולות קול וכוח. בשנות ה-50 היתה לחופש משמעות סארטריאנית - אדם צריך לקבל אחריות למעשיו ולהיסטוריה, ולגלות מעורבות עמוקה בפוליטיקה של זמנו.

החופש העכשווי שונה מאוד: החופש נהפך ליכולת להיות לא מחויב, לא מעורב בקולקטיב, ביחסי מין שיש בהם רגש, בזהויות יציבות, בפרויקטי חיים, בפוליטיקה או בעתיד עצמו. בשנות ה-50, המוטו של האקזיסטנציאליזם היה מעורבות. המוטו של שנות ה-90 הוא להיות קול, אירוני ולא מעורב: זין הוא מין ללא מעורבות; רומן מזדמן הוא מערכת יחסים ללא מעורבות; מחאת צרכנים היא מאבק פוליטי ללא מעורבות. כולם עוסקים בצרכים מידיים, לא במחויבות ובסולידריות עם אחרים, היום ומחר.

דרך זו של מימוש החופש היא תולדה ישירה של הספרה הצרכנית: מה שקושר בין המותג לצרכן הוא אך ורק הסיפוק הנוכחי של הצרכן, ולא מחויבות או מעורבות. בחוזה הצרכני, כל מערכת יחסים יכולה להסתיים אם מופיע מותג (וסיפוק) אחר. חוויה זאת של חופש מבטאת בצורה מזוככת את מה שהוגה הדעות אלכסיס דה טוקוויל כינה "אגוטיזם": התמקדות ברווחתו של אדם, תוך נתק מוחלט מאחרים. אגוטיזם, כפי שכתב לפני 150 שנה דה טוקוויל, סולל בנקל את הדרך לעריצות. בחברה של יחידים שכל מעייניהם נתונים לאושרם ולרווחתם האישיים, כל קבוצה נחושה, מאורגנת וממושמת מספיק תוכל לתפוס את השלטון. אינדיבידואליזם הדוניסטי הוא קרקע פוריה לעריצות, חבויה או מוצהרת.

שיהיה ברור: איני מטיפה להתנזרות או תומכת נלהבת של קולקטיביזם. יש יותר סיכוי למצוא אותי בצד של אנשי הבהמה ולא עם שומרי הסדר החברתי. אבל הדוניזם ואדישות פוליטית הם חסרי אחריות כשעומדים מול קבוצות פוליטיות ודתיות עם המוטיבציה למוטט את הדמוקרטיה והנחישות הנחוצה לשם כך. מוסדות פוליטיים אינם נכבשים בהיללות של מין קבוצתי. ההפך הוא הנכון: הזכות לערוך היללות מין קבוצתי מושגת באמצעות מוסדות. "חוק החרם" מזכיר לנו כי הדמוקרטיה שברירית, והשמירה עליה דורשת יותר מאשר נחישות ומשמעת עצמית: היא תובעת גם יכולת לקיים מחויבות מתמשכת למטרות וליצור קשרי סולידריות עם אחרים.

הפוליטיקה חייבת להתעלות מעל לאינטרס הפרטי והסיפוק המידי ולהתבסס על סולידריות עם אחרים. למה הסולידיות כה חשובה? כי רק סולידריות סביב מטרות משותפות מעוררת תקווה. תקווה, טען טוקוויל, היא הכוח המניע של הדמוקרטיה. קבוצות או מוסדות השוללים את התקווה מפעילים מה שהוא מכנה "עריצות רכה". ניתוק קולי, הדוניזם ותביעות צרכניות אינם הדרך להפיח את אותה רוח של תקווה.